

JÓZEF SENKOWSKI

(1800-1858)

W dzisiejszym odcinku naszej stałej rubryki przypominamy postać wybitnego rosyjskiego dziennikarza i wydawcy polskiego pochodzenia Józefa Senkowskiego.

Jego przodkowie pochodzili z rodziny i tej polskiej szlachty. Dziadek Senkowskiego w swoim czasie stał się przodkiem starosty wołkowickiego i utrzymywał przyjacielskie stosunki z królem Stanisławem Poniatowskim. Józef Julian Senkowski urodził się 19 marca 1800 roku (w dzień św. Józefa) w podwileńskim rodowym majątku matki. Najpierw otrzymywał naukę w domu, a jego nadzwyczajna pamięć i błyskotliwy rozum, które ujawniły się już w latach dzieciństwa, ułatwiły domowe wychowanie. Senkowski bardzo wczesnie zapoznał się z językami klasycznymi i w wieku 14 lat zaczął naukę w Mińskim Collegium. Za namową swojego nauczyciela domowego prof. Gródka przenosi się na studia do Uniwersytetu Wileńskiego. Tutaj właśnie Józef Senkowski, dzięki wykładom Joachima Lelewela, zainteresował się orientalistyką. Nie zwlekając zaczyna samodzielnie poznawać języki Wschodu – arabski, koptyjski, turecki, farski i inne. W jego osobowości wczesnie ujawnił się pociąg do różnorodnej wiedzy, niemal encyklopedycznej i humor. Senkowski szczególnie pasjonował się Wschodem, co wcale nie przeszkadzało mu zajmować się medycyną, naukami przyrodniczymi, literaturą i historią. Jako humorysta był najbardziej czynnym członkiem „Towarzystwa Szubrawców”, w którym przewodniczył profesor uniwersytetu wileńskiego filolog Śniadecki. Towarzystwo wydawało w końcu 1816 roku pismo humorystyczne, które cieszyło się wzięciem publiczności.

Senkowski był w tym czasopiśmie stałym i najbardziej błyskotliwym współpracownikiem. W tym samym czasie, jak gdyby świadcząc o tym że dobry żart nie przeszkadza poważnej sprawie Józef Senkowski przetłumaczył z arabskiego na polski baśnię Lukiana i wydał je w 1818 roku z własnym wstępem, uwagami i dedykacją „Towarzystwu Szubrawców”. To były jego pierwsze kroki w dziedzinie literatury. Wtedy mijał dziewiętnasty rok jego życia i po kilku miesiącach Senkowski ukończył studia na uniwersytecie.

Wkrótce udało mu się odbyć od dawna wymarzoną podróż do krajów arabskich. Owa wędrówka trwała 2 lata. Józef Senkowski powrócił z tej podróży z bogatym zasobem wiedzy z lingwistyki wschodniej oraz wieloma interesującymi obserwacjami z życia narodów tubylczych. Jeszcze podczas owej wyprawy Senkowski dostaje posadę przy rosyjskiej misji w Konstantynopolu. Po powrocie hrabia Rumiancew mianował go tłumaczem przy kolegium spraw zagranicznych. W 1822 roku Józef Senkowski, po atestacji, zostaje profesorem uniwersytetu Petersburskiego na ulubionej katedrze języka arabskiego. Następne dziesięciolecie poświęcił pracy naukowej. Jego przekłady, lingwistyczne i gramatyczne badania były wysoko cenione przez współczesnych. Oprócz języków wschodnich posiadał głęboką wiedzę z francuskiego, angielskiego i włoskiego. Senkowski również miał obszerną wiedzę z nauk przyrodniczych, współczesnej ekonomiki, był znakomitym znawcą sztuki.

W 1833 roku ukazuje się w druku powieść Józefa Senkowskiego „Fantastyczne wędrówki barona Brambeusa”. Ten zajmujący utwór literacki był oparty na wspomnieniach z podróży autora do krain wschodnich. W tymże roku ukazało się ogłoszenie o wydaniu nowego czasopisma pod nazwą „Biblioteka do czytania”, którego redaktorem został Józef Senkowski. Merytorycznie czasopismo składało się z siedmiu części: rosyjska literatura, literatura

obca, dział naukowy, dział twórczości artystycznej, krytyka, kronika literacka, działy przemysłowy i rolniczy. Pierwszy zeszyt czasopisma ukazał się na początku 1834 roku w objętości 40 arkuszy drukarskich, na bardzo dobrym papierze, w którym zaprezentowani byli ówczesni znakomitości literatury rosyjskiej. Osobiście Senkowski zamieścił interesujący artykuł o skandynawskich sagach. Od tej pory zaczęła się zadziwiająca wedle objętości i różnorodności działalność dziennikarska Józefa Senkowskiego. Nie oszczędzając swego zdrowia i sił w zasadzie Senkowski był w jednej osobie i redaktorem i jedynym współpracownikiem czasopisma. Odczuwał, że właśnie dziennikarstwo jest jego powołaniem. Potrzeba dziesiątków stron, ażeby tylko wymienić tytuły artykułów napisanych przez Józefa Senkowskiego do prowadzonego przez niego, jako redaktora i wydawcy, czasopisma. Ani jeden artykuł, ani najmniejsza notatka nie mogły ominąć jego rąk. Odpoczywając nie więcej niż parę dni w ciągu miesiąca cały swój czas oddawał czasopismu, dobierając teksty do przekładów. W tym celu zapoznawał się z ponad dwudziestoma czasopismami obcojęzycznymi. Dopełniał już zrobione przekłady, prowadził korektę. Przy tym równocześnie znajdował czas na pisanie artykułów własnych do wszystkich wyżej wymienionych działów czasopisma. To praca wyjątkowo go pochłaniała. I dzieła jego życia towarzyszył sukces u czytelników. Ponad siedem lat „Biblioteka do czytania” jako regularne wydanie (od 1833-1840) była najbardziej czytany czasopismem ówczesnej Rosji. Szczególnie popularne było na rosyjskiej prowincji. Rozpowszechniane wśród prenumeratorów, w ciągu siedmiu lat ogólnie ukazało się 100 zeszytów czasopisma. Senkowski był w Rosji założycielem czasopisma kierunku encyklopedycznego, zawierającego znakomite przekłady literatury obcojęzycznej. Zaslugą Senkowskiego jest podjęcie dzieła popularyzacji wiedzy naukowej w ogólnie dostępnym sposobie na łamach ogólnorosyjskiego wydawnictwa.

Opracował *Wasilij Wasiliew*